

ศูนย์การเรียนรู้ คุณค่าแห่งการพัฒนาเด็กปฐมวัย Learning Center : Value of Developing Young Children

ธิดาพร คมสัน*

ธนาภา สงค์สมบัติ**

บทคัดย่อ

การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยเพื่อการก้าวสู่สังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีที่หลากหลายสามารถตอบสนองความต้องการและศักยภาพของเด็กแต่ละคนได้อย่างสมดุล ศูนย์การเรียนรู้เป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยซึ่งเด็กสามารถเลือกและตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล

คำสำคัญ : ศูนย์การเรียนรู้ / เด็กปฐมวัย

Learning Center is a teaching method, which provides various activities to meet individual young children needs. Learning Center aims to promote their development and potential according to their age during the time of an educational change. Moreover, young children will be ready for the 21st Century-the period that focuses on young children's development and the 21st Century skills.

Keywords : Learning Center / Young Children

บทนำ

ธรรมชาติของมนุษย์อย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งหมายถึงแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งภายในและภายนอก ดังพิจารณาได้จากรูปร่างลักษณะของหน้าตา คิ้ว คาง จมูก ผิวพรรณ ซึ่งเป็นลักษณะภายนอกที่สังเกตเห็นได้ สำหรับลักษณะภายในที่ต่างกันไป คือ ด้านความคิด ความรู้สึก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำตัว ดังนั้นความคาดหวังให้คนนั้นเหมือนคนนั้นจึงเป็นไปได้ (ลักษณะ สรวิวัฒน์ 2557:77) แต่การพัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพตามความสามารถของตานั้นสามารถทำได้ ซึ่งการ

พัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพนั้น ช่วงเวลาที่สำคัญที่สุด คือ ช่วงปฐมวัย (อายุแรกเกิดถึง 6 ปี) เด็กวัยนี้มีการพัฒนาทั้งภายในและภายนอกเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ภายนอกคือการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนที่สุดคือด้านร่างกาย เด็กจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งศีรษะ แขน ขา และลำตัว และที่สำคัญคือสมองของเด็กวัยนี้มีการเจริญเติบโตสูงสุด ส่วนภายในคือ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์และด้านสังคม เด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การใช้ชีวิต ตลอดจนการเข้าสังคม ดังนั้นการพัฒนาเด็กอย่างมี

* อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ประจำหลักสูตร ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คุณภาพและเต็มศักยภาพในช่วงปฐมวัยถือเป็นช่วงเวลาของวัยนี้ นับเป็นช่วงเวลาที่ได้ควรได้รับการพัฒนาสูงสุดหากเลยช่วงเวลานี้ การพัฒนาอาจเป็นไปอย่างยากลำบาก

เด็กดี เด็กเก่ง เด็กมีสุข นั้นเป็นลักษณะของเด็กไทยที่ชาติต้องการ เมื่อเติบโตเป็นเยาวชนไทยคนไทยก็จะเติบโตด้วยความเป็นคนเก่งคิด เก่งงาน เก่งคน เก่งเรียน อันเป็นกำลังของชาติ ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ วิถีวัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นยุคที่ต้องสามารถสร้างเด็กไทยให้ยืนอยู่ในเวทีบ้านเราและเวทีโลกได้อย่างมีความสุข และอยู่รอดปลอดภัยกับภัยธรรมชาติและอุบัติภัยต่าง ๆ ได้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข 2558:1)

การก้าวเข้าสู่ในศตวรรษที่ 21 ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้กับการเปลี่ยนแปลง แต่เราจะอย่างไรให้การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตของเด็ก หนึ่งสิ่งที่เราสามารถทำได้ คือ การส่งเสริมให้เด็กใช้ศักยภาพที่ตนเองมีให้เต็มกำลังความสามารถ โดยที่ผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กเป็นกำลังเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาที่ดีที่สุด

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มีความเจริญก้าวหน้าเพื่อตอบสนองกับองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น เช่น แนวคิดการสอน แบบมอนเตสซอรี (Montessori) การสอนแบบโครงการ (Project Approach) และการสอนตามแนวคิดเรคจิโอ เอมมีเรีย เป็นต้น (อัญญมณี บุญเชื้อ 2551:25-26) แต่สำหรับการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถตอบโจทย์ในการพัฒนาให้กับเด็กปฐมวัยได้ก็คือ การใช้วิธีการสอนที่เรียกว่า “ศูนย์การเรียนรู้” เนื่องจากเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถสนองตอบต่อศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจ

ความหมายและวิธีการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ เป็นหนึ่งในวิธีสอน ด้วยเหตุที่ว่า วิธีสอน คือวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการสอนผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือขั้นตอนที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะที่เฉพาะหรือลักษณะเด่นที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้น ๆ วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ คือกระบวนการในการสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมความรู้ ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนหลาย ๆ อย่างประสมกันเอาไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ปกติศูนย์การเรียนรู้จะมีหลายศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีเนื้อหาสาระเบ็ดเสร็จในตัวเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศูนย์ต่าง ๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีศูนย์สำรองไว้สำหรับผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วและทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่น ๆ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ให้คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (ทิตินา แหมมณี 2558:374) ศูนย์การเรียนรู้นับเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีอิสระในการเลือกปฏิบัติกิจกรรมได้ตามความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละคน

การวางแผนกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้

การจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัยนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีการวางแผน และการเตรียมการในหลายด้านในการวางแผนจัดศูนย์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องคำนึงถึงปรัชญาและรูปแบบการสอนของตนเอง ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ว่าต้องการให้ศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นอย่างไร การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ต้องคิดและวางแผนให้รอบคอบ(ฮอลลิแมน, ลินดา 2555:10)

เทคนิคและข้อเสนอแนะ ในการใช้วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ 1) ผู้สอนจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมชุดการเรียนการสอนให้พร้อม 2) ผู้สอนจะนำเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มาจัดแบ่งออกเป็นหน่วยหรือเรื่องสำหรับศูนย์แต่ละศูนย์ และกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองการดำเนินการเรียนการสอน 3) เริ่มต้นครูจำเป็นต้องชี้แจงและให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการเรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่ยังไม่เคยได้เรียนรู้โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้มาก่อน 4) หลังจากที่ได้แน่ใจว่า ผู้เรียนเข้าใจและพร้อมแล้ว จึงให้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ปรากฏอยู่ในบัตรคำสั่ง โดยหมุนเวียนกันเข้าศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่จนครบทุกศูนย์ และ 5) ทำแบบทดสอบประเมินผลการเรียนรู้ของตน ผู้สอนทำหน้าที่ดูแล ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการ

ประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ และมักใช้วิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย (ทีศนา เขมมณี 2558:375-376) นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้และเป็นหัวใจสำคัญของการจัดศูนย์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย คือ ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอน ซึ่งแผนการสอนนั้น อาจจะมีรูปแบบในการเขียนที่ไม่เหมือนกัน แต่ควรจะมีรายละเอียดเบื้องต้น ที่ระบุให้รู้ว่า ศูนย์นี้ทำอะไร (ชื่อศูนย์) เด็กได้รับประโยชน์อะไร (จุดประสงค์) เด็กต้องทำอะไรบ้าง (ขั้นตอนการดำเนินการ) ผู้สอนต้องเตรียมอะไรให้เด็กบ้าง (สื่อ / อุปกรณ์) และจะรู้ได้อย่างไรว่าเด็กได้เรียนรู้จากการเข้าศูนย์ (การวัดและประเมินผล) จากที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นเพียงตัวอย่างรายละเอียดที่อาจจะระบุไว้ในแผนการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ทั้งนี้ได้นำเสนอตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ที่ได้ระบุรายละเอียดของการจัดกิจกรรมไว้ โดยแผนนี้สำหรับระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผู้สอนจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ในหน่วย “ดอกไม้แสนสวย” ดังตารางที่ 1

ตารางภาพที่ 1 ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 (4-5 ปี)
หน่วย"ดอกไม้แสนสวย"

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์	ขั้นตอนการดำเนินการ	สื่อ / อุปกรณ์	การวัดและประเมินผล
สวนดอกไม้ (คณิตศาสตร์)	1. นับจำนวนดอกไม้ได้อย่างถูกต้อง 2. เปรียบเทียบจำนวนได้อย่างถูกต้อง	1. นักเรียนสังเกตภาพดอกไม้บนป้ายนิเทศ "สวนดอกไม้" ที่คุณครูเตรียมไว้ให้ จากนั้นให้นักเรียนนับจำนวนดอกไม้แต่ละสีบนป้ายนิเทศ 2. นักเรียนนำใบงาน "สวนดอกไม้" จากตะกร้าที่เตรียมไว้ให้มาเขียนเลขที่ของตนเอง 3. นักเรียนระบายสีดอกไม้ และระบุจำนวนที่นับได้ของดอกไม้แต่ละสีตามจำนวนนับได้จากป้ายนิเทศ จากนั้นให้นักเรียนวงกลมล้อมรอบดอกไม้ที่มีจำนวนมากที่สุด ลงใบงาน 4. นักเรียนเก็บอุปกรณ์เข้าที่ นำใบงานไปไว้ในตะกร้าส่งงานและหยิบสัญลักษณ์ศูนย์ใส่ในกระบะเป้า	1. ป้ายนิเทศ "สวนดอกไม้" 2. ใบงาน "สวนดอกไม้" 3. สีไม้ 4. ดินสอ 5. ยางลบ 6. ตะกร้าใส่ใบงาน	การตรวจคำตอบความถูกต้องของใบงาน
น้ำดอกไม้ มหัศจรรย์ (วิทยาศาสตร์)	1. อธิบายการเปลี่ยนสีของน้ำได้ 2. แสดงความรู้จากสิ่งที่ได้	1. คุณครูนำดอกไม้สดมาให้นักเรียนสังเกต 2. คุณครูเตรียมน้ำดอกไม้สด และนำมาให้นักเรียนสังเกต 3. คุณครูเตรียมน้ำย้อมสี "น้ำแสนสวย" โดยระบุน้ำดอกไม้สดจากดอกไม้สด ขึ้นตอนการผสมระหว่างน้ำดอกไม้สดและน้ำมะนาว และการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการผสมระหว่างน้ำดอกไม้สดและน้ำมะนาว 4. นักเรียนนำน้ำดอกไม้สด และน้ำมะนาวที่คุณครูเตรียมไว้ให้มาผสมกัน จากนั้นให้สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	1. ดอกอัญชัน 2. ป้ายนิเทศ "น้ำดอกไม้มหัศจรรย์" 3. น้ำดอกไม้สด 4. น้ำมะนาว 5. แก้วขนาดเล็ก 6. สติ๊กเกอร์เลขที่	1. การตรวจคำตอบความถูกต้องจากคำตอบบนป้ายคำตอบ 2. การแสดงความรู้จากกิจกรรม จากการแสดงความคิดเห็นบนป้ายแสดง

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์	ขั้นตอนการดำเนินการ	สื่อ / อุปกรณ์	การวัดและประเมินผล
		5. นักเรียนระบุคำตอบการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่เกิดขึ้นจากการผสมระหว่างน้ำดอกไม้เย็น และน้ำมะนาว โดยนำสีดอกโรสที่ของตนเองไปติดบนป้ายคำตอบที่คุณครูเตรียมไว้ให้ 6. นักเรียนมีน้ำที่ได้จากการผสมของน้ำดอกไม้เย็นและน้ำมะนาว จากนั้นให้นักเรียนนำสีดอกโรสที่ของตนเองไปติดบนป้ายการแสดงความรู้สึก (ชอบ/ไม่ชอบ/หน้าบึ้ง) ที่คุณครูเตรียมไว้ให้กับอุปกรณ์เข้าที่และหยิบสัญลักษณ์ศูนย์ได้ในกระเป๋	7. ป้ายคำตอบ 8. ป้ายการแสดงความรู้สึก	ความรู้ลึก
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)	1. เรียนรู้ชื่อดอกไม้ได้อย่างถูกต้อง 2. เติบโตขึ้นได้เอง	1. นักเรียนสังเกตและจำชื่อดอกไม้ที่คุณครูนำมาวางไว้บนโต๊ะ 2. คุณครูเตรียมคอมพิวเตอร์ไว้ให้นักเรียน โดยให้นักเรียนคลิกที่รูปดอกไม้แล้วจะมีเสียงพูดชื่อดอกไม้ดังออกมา 3. นักเรียนออกเสียงชื่อดอกไม้แต่ละชนิด ตามที่ชื่อดอกไม้ที่ได้ยินในคอมพิวเตอร์ 4. นักเรียนนำใบงาน "ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก" จากตะกร้าที่เตรียมไว้ให้มาเขียนเลขของตนเอง 5. นักเรียนเติมพยัญชนะตัวแรกของชื่อดอกไม้ที่เห็นในแจกัน โดยระบุพยัญชนะให้ตรงกับภาพที่ระบุไว้ จากนั้นให้ระบายสีดอกไม้ในใบงาน 6. นักเรียนเก็บอุปกรณ์เข้าที่ นำใบงานไปไว้ในตะกร้าส่งงานและหยิบสัญลักษณ์ศูนย์ได้ในกระเป๋	1. แจกันดอกไม้สด 2. สีรูปและเสียงชื่อดอกไม้ 3. คอมพิวเตอร์ 4. ใบงาน "ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก" 5. ดินสอ 6. ยางลบ 7. สีไม้ 8. ตะกร้าใส่ใบงาน	การตรวจสอบความถูกต้องของใบงาน

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์	ขั้นตอนการดำเนินการ	สื่อ / อุปกรณ์	การวัดและ ประเมินผล
ดอกไม้งามกลาง สวน (ศิลปะ)	1. จัดสวนดอกไม้จำลองได้ 2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 3. แสดงความรู้สึกล้อมผลงาน ของตนเองได้	1. นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 4-5 คน 2. นักเรียนนำอุปกรณ์ที่ครูเตรียมให้มาให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มดู และ ร่วมกันวางแผนการจัดสวนดอกไม้จำลอง 3. นักเรียนลงมือจัดสวนดอกไม้จำลอง 4. นักเรียนนำผลงานการจัดสวนดอกไม้จำลองที่เสร็จเรียบร้อยแล้วไปตั้งไว้ในที่ ที่ครูเตรียมไว้ให้ จากนั้นให้นักเรียนนำสตีกเกอร์เลขที่ของตนเองไปติดบน ป้ายการแสดงความรู้สึกล้อม (ขอบ/หน้ายิ้ม ไม่ขอบ/หน้าบึ้ง) ที่คุณครูเตรียมไว้ให้ เก็บอุปกรณ์เข้าที่และหิยสัญลักษณ์ศูนย์ไปในกระเป๋	1. อุปกรณ์การจัดสวน ดอกไม้จำลอง เช่น ดอกไม้พลาสติก ก้อน หิน ไม้พลาสติค เป็น ดิน 2. สตีกเกอร์เลขที่ 3. ป้ายการแสดง ความรู้สึกล้อม	1. การตรวจผลงานการจัดสวนดอกไม้จำลอง 2. การแสดงความรู้สึกล้อมจากการร่วมกิจกรรม จากการแสดงความรัก คิดเห็นบนป้ายแสดง ความรู้สึกล้อม
ร้องเล่นเต้นระบำ (ดนตรี)	1. ใช้เครื่องเคาะจังหวะ ประกอบเพลงและการ เคลื่อนไหวได้ 2. เคลื่อนไหวตามจังหวะเพลง ได้ 3. ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นได้	1. คุณครูเปิดเพลงให้นักเรียนฟัง 2. นักเรียนเลือกเครื่องเคาะจังหวะที่ตนเองสนใจ 1 ชิ้น แล้วนำมาเคาะจังหวะ ประกอบในการร้องเพลงและเคลื่อนไหวประกอบเพลง 3. นักเรียนเก็บอุปกรณ์เข้าที่และหิยสัญลักษณ์ศูนย์ไปในกระเป๋	1. ซีดีเพลง 2. เครื่องคอมพิวเตอร์ 3. เครื่องเคาะจังหวะ เช่น แทมบูรีน ลูกแซก เป็นต้น	การตรวจผลงานการเข้า ร่วมกิจกรรม

ความหลากหลายของศูนย์การเรียนรู้ อาจมีมากกว่าแผนการจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ได้แสดงตัวอย่างไว้ข้างต้น โดยผู้สอนสามารถจัดศูนย์ได้ในลักษณะดังต่อไปนี้ ศูนย์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ บล็อกเพื่อให้เด็กได้สร้าง ศูนย์เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เพื่อให้เด็กได้สังเกต ศูนย์เกี่ยวข้องกับการแสดงเพื่อให้เด็กได้แสดงบทบาทสมมติ ศูนย์เกี่ยวข้องกับการหนังสือเพื่อให้เด็กได้อ่าน ศูนย์เกี่ยวข้องกับการเขียนเพื่อให้เด็กได้รู้จักการใช้ดินสอ ใช้กระดาษ ศูนย์เกี่ยวข้องกับการเพื่อให้เด็กฝึกความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ได้รู้จักการแบ่งปัน ได้มีทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ศูนย์เกี่ยวข้องกับดนตรีและการเคลื่อนไหว ศูนย์เกี่ยวข้องกับการนำและทราย ศูนย์เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้สังคม ศูนย์เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลางแจ้ง และศูนย์เกี่ยวข้องกับการช่างไม้เพื่อให้เด็กฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กและความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา (Work, Betty, Ed. 2002: 32) เมื่อได้ทราบถึงความหลากหลายของศูนย์การเรียนรู้แล้ว สิ่งหนึ่งที่ผู้สอนควรคำนึงถึงคือกิจกรรมในแต่ละศูนย์ สิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะลืมไม่ได้คือ กิจกรรมในศูนย์ควรเป็นกิจกรรมที่มีความหมายไม่ใช่งานที่ร่วนวาย กิจกรรมควรเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก กิจกรรมควรมีหลายระดับ ที่จะตอบสนองความต้องการและความสามารถที่หลากหลายของเด็กในห้องได้ และกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือทำและเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (ฮอลลิแมน, ลินดา 2555:13)สำหรับจำนวนของศูนย์ว่าควรมีเท่าไร ทั้งนี้ควรจะต้องขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นเป็นวัยของผู้เรียน ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ พื้นที่ของห้องเรียน และความพร้อมของผู้สอน ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้องพิจารณาในการจัดศูนย์การเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดต้องมีความเหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก สามารถสนองต่อความต้องการและความสนใจของเด็กแต่ละบุคคล ตลอดจนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่

การประเมินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้

การประเมินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่ากิจกรรมศูนย์การเรียนรู้สามารถทำให้ผู้สอนประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี โดยสามารถนำเสนอออกมาได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยวิเคราะห์ตามพัฒนาการ 4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม นอกจากนี้แล้วยังสามารถวิเคราะห์การส่งเสริมเชาว์ปัญญา ตามทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) อันประกอบด้วย Interpersonal (ด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น) Intrapersonal (ด้านการเข้าใจตนเอง) Logical-Mathematical (ด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ-คณิตศาสตร์) Naturalist (ด้านการเข้าใจธรรมชาติ) Spatial (ด้านมิติสัมพันธ์) Bodily-Kinesthetic (ด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว) Linguistic (ด้านภาษา) Musical (ด้านดนตรี) (Harvard Graduate School of Education 2015) และวิเคราะห์กิจกรรมตามทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช 2555: 19) ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C อันได้แก่ 3R คือ Reading (อ่านออก) (W)riting (เขียนได้) (A)ritmetics (คิดเลขเป็น) และ 7C คือ

Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)

Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) 3 และ 4 ดังนี้
Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ หน่วย “ดอกไม้แสนสวย”

พัฒนาการ ชื่อศูนย์	ด้านร่างกาย	ด้านสติปัญญา	ด้านอารมณ์	ด้านสังคม
สวนดอกไม้ (คณิตศาสตร์)	(การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการเขียนตัวเลขและระบายสี)	(การนับจำนวน และการเปรียบเทียบจำนวน)		
น้ำดอกไม้มหัศจรรย์ (วิทยาศาสตร์)		(การเปลี่ยนสีของน้ำ)	(การแสดงความรู้สึกจากสิ่งที่ชิม)	
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)	(การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการเขียนพยัญชนะ)	(การเรียกชื่อดอกไม้ และการเติมพยัญชนะตัวหน้าของชื่อดอกไม้)		
ดอกไม้งามกลางสวน (ศิลปะ)	(การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการจัดสวนดอกไม้จำลอง)		(การแสดงความรู้สึกต่อผลงานของตนเอง)	(การทำงานร่วมกับผู้อื่น)
ร้องเล่นเต้นระบำ (ดนตรี)	(การใช้เครื่องเคาะจังหวะ และการเคลื่อนไหวตามจังหวะเพลง)	(การร้องเพลง)	(การแสดงความรู้สึกในขณะร่วมกิจกรรม)	(การร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การส่งเสริมเชาว์ปัญญา ตามทฤษฎีพหุปัญญา
กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ หน่วย “ดอกไม้แสนสวย”

เชาว์ปัญญา ชื่อศูนย์	Interpersonal (ด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น)	Intrapersonal (ด้านการเข้าใจตนเอง)	Logical-Mathematical (ด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ-คณิตศาสตร์)	Naturalist (ด้านการเข้าใจธรรมชาติ)	Spatial (ด้านมิติสัมพันธ์)	Bodily-Kinesthetic (ด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว)	Linguistic (ด้านภาษา)	Musical (ด้านดนตรี)
สวนดอกไม้ (คณิตศาสตร์)			✓		✓	✓		
น้ำดอกไม้มหัศจรรย์ (วิทยาศาสตร์)		✓	✓	✓				
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)				✓		✓	✓	
ดอกไม้งามกลางสวน (ศิลปะ)	✓	✓			✓			
ร้องเล่นเต้นระบำ (ดนตรี)	✓	✓				✓	✓	✓

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์กิจกรรมตามทักษะในศตวรรษที่ 21

ศูนย์การเรียนรู้ หน่วย “ดอกไม้แสนสวย”

ทักษะใน ศตวรรษที่ 21	Reading (อ่านออก)	(W)Riting (เขียนได้)	(A)Rithmetics (คิดเลขเป็น)	Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)	Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)	Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)	Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)	Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)	Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)	Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)
สวนดอกไม้ (คณิตศาสตร์)	✓	✓	✓	✓						
น้ำดอกไม้ มหัศจรรย์ (วิทยาศาสตร์)	✓			✓						✓
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)	✓	✓				✓		✓	✓	
ดอกไม้งาม กลางสวน (ศิลปะ)			✓		✓		✓			✓
ร้องเล่นเต้นระบำ (ดนตรี)					✓	✓	✓	✓	✓	

จากแนวทางการประเมินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าว สามารถพิจารณาได้ว่ากิจกรรมศูนย์การเรียนรู้สามารถประเมินพัฒนาการเด็กได้อย่างหลากหลาย และชัดเจน นอกจากนี้แล้วอารี สัมฤทธิ์ (2554:85) ได้กล่าวถึง ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเรียนของสมอง ครูจะต้องนำไปพิจารณาสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางการประเมินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้

1. จัดห้องเรียน สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนอย่างไร ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาสมอง
2. จัดทำแผนการสอนอย่างไรที่จะส่งเสริมให้
 - 2.1 นักเรียนที่มีวิธีการเรียนรู้ต่างกัน ได้เรียนรู้ตามแบบที่ตนถนัดได้อย่างไร
 - 2.2 จะสร้างความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนได้อย่างไร
 - 2.3 จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ปรึกษาหารือกันได้อย่างไร
 - 2.4 ครูจะสามารถพบนักเรียน และประเมินความก้าวหน้า หรือปัญหาการเรียนของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างไร
 - 2.5 ครูจะใช้วิธีการสอนอย่างไรบ้าง ที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนจากการกระทำ จากการเคลื่อนไหว จากประสาทสัมผัสหลายด้าน จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนการฝึกจินตนาการการคิดแบบต่าง ๆ เมื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของสมองดังกล่าว มาพิจารณาตามกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้สามารถเป็นหนึ่งทางเลือกที่ช่วยผู้สอนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมอง เช่น ในส่วนของการจัดทำแผนการสอน กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้มีการจัดศูนย์ที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนได้เรียนจากการกระทำ จากการเคลื่อนไหว จากประสาทสัมผัสหลายด้าน จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนการฝึกจินตนาการการคิดแบบต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้านและยังเป็นการส่งเสริมความสามารถให้นักเรียนมีศักยภาพตามวัย

ข้อดีและข้อจำกัดของศูนย์การเรียนรู้

การจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ นั้นวัตถุประสงค์หลักของผู้สอนคือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการ และส่งเสริมศักยภาพตามวัย แต่ในการจัดศูนย์การเรียนรู้ นั้นอาจต้องมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ไม่ได้มีเพียงผู้เรียน และผู้สอนเพียงเท่านั้น ดังนั้นการจัดศูนย์การเรียนรู้ก็จะมีข้อดี และข้อจำกัดที่อาจจะมีผลต่อการตัดสินใจของผู้สอนดังแนวคิดเกี่ยวกับข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ (ทิตินา เขมมณี 2558:377)

ข้อดีคือ

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
2. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้
3. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ทันทีที่เรียนจบ
4. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อยได้

ข้อจำกัดคือ

1. เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนต้องใช้เวลาในการเตรียมการมาก กล่าวคือ ต้องจัดเตรียมชุดการเรียนการสอน จัดวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ให้พร้อมก่อนสอน
2. เป็นวิธีสอนที่ต้องใช้สื่อ และวัสดุต่าง ๆ จำนวนมาก ใช้งบประมาณมาก

จากที่กล่าวมาของวิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้แล้ว ผู้สอนอาจจะศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการพิจารณาเลือกแนวทางในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน โดยคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของตน ทั้งนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดศูนย์การเรียนรู้ และตัวอย่างแผนรวมถึงตัวอย่างตารางวิเคราะห์ อาจจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนเห็นถึงแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนเหนือสิ่งอื่นใด การพิจารณาจะเลือกแนวทางในการจัดกิจกรรมแบบใด ควรจะคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

บทสรุป

การศึกษาในปัจจุบันกำลังปรับเปลี่ยนเป็นการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดขึ้น ห้องเรียนสำหรับการศึกษาในยุคนี้จำเป็นต้องมีความแตกต่างจากห้องเรียนในอดีต ห้องเรียนยุคนี้ควรต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ชีวิตจริง คิดสร้างสรรค์ นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นโค้ช เสริมภาพทางการเรียนสูง เชื่อมใจกัน เรียนรู้ร่วมกัน จูงใจสูง ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ คำนึงถึงความหลากหลายของนักเรียน (วิโรจน์ สารรัตนะ 2556:105-106) ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ นับเป็นวิธีการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามสภาวะของการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าแห่งโลกการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- ทิสนา แคมมณี. (2558). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2558). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2557). **จิตวิทยาสำหรับครู**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2559. จาก http://www.noppawan.sskru.ac.th/data/learn_c21.pdf

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556) **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา**

การศึกษา กรณีที่ศตวรรษการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ (สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

อัญมณี บุญเชื้อ. (2551). **รวมนวัตกรรมทฤษฎีการศึกษาปฐมวัยสู่การประยุกต์ใช้ในห้องเรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สราเด็ก.

อารี สันทรวี. (2554). **ทฤษฎีการเรียนรู้ของสมองสำหรับพ่อแม่ ครู และผู้บริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ฮอลลิแมน, ลินดา. (2555). **แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัย**. แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี. กรุงเทพฯ : นานามีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

Harvard Graduate School of Education. (2015). **Mulipleintelligences:Challenging the standard view of intelligence**. [Online]. Retrieved May26, 2016. from<http://www.pz.harrard.edu/projects/muliple-intelligences>

Work, Betty, Ed. (2002). **Learning through the Eyes of a Child: A Guid to Best Teaching Practices in Early Education**. [Online]. Retrieved May20, 2016. from<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED472193.pdf>